

Ekonomická dimenze mezinárodních vztahů

Úvod do mezinárodních vztahů

2011

Obsah přednášek části „Mezinárodní politická ekonomie“

- **Ekonomická dimenze** mezinárodních vztahů;
- **Mezinárodní politická ekonomie** – geneze disciplíny;
- Problematika vztahu globálního **Severu a Jihu**;
- **Globalizace** – proměny systému mezinárodních politických a ekonomických vztahů;
- **Globální problémy** – trendy a výzvy.

Mezinárodní ekonomické vztahy

- Relevance pro studium **MV**, **MV** a mezinárodní **ekonomie**, **MP** a mezinárodní **ekonomika** – IPE.
- Období **studené války** - dominance bezpečnostních a strategických studií;
- **MV** nejsou jen **geostrategické soupeření a kooperace států**;
- Turbulentní **období 70. let: distribuce bohatství** a související jevy již nejsou viděny jako důsledek neovlivnitelných zákonů – **mezinárodní ekonomika je politizována...**
- **Politická ekonomie** – interakce **institucí státu a trhu**:
 - Vytlačily jiné způsoby organizace pol. a ek. záležitostí;
 - Vykazují mimořádnou efektivitu;
 - Jsou časově i geograficky podmíněné.

Politika vs. Ekonomika

- Pro **trh** je přirozené **eliminovat veškeré politické/teritoriální překážky** – pak může fungovat cenový mechanismus a nabídka a poptávka.
- Pro **stát** (teritorialita, loajalita, exkluzivita, legitimní využití síly) je **teritoriální vymezení – základ suverenity** – nezbytné = logický spor...
- **Základní problém PE:** (dynamika) **tržní síly se snaží** v podobě **výrobních faktorů** (práce, kapitál) a **ekonomických toků** (obchod, investice) **překonat hranice a integrovat** (homogenizovat) systém...
- **Ekonomické síly** se snaží uniknout politickým omezením → **snaha vlád kontrolovat** a ovládnout **ekonomické aktivity** aby sloužily jeho **zájmům** (NZ, skupinové zájmy, individuální zájmy občanů)...
- **Interakce ekonomiky a politiky vždy - v moderním světě proměna:**
 - vzájemná závislost NS - (realismus nerealistický)...
 - demokratizace = **pochopení, že NS může sloužit k ovlivnění hospodářských výsledků ve prospěch konkrétního aktéra.**

Základní otázky IPE

- 1) Jak **stát** a politické procesy ovlivňují tvorbu a **distribuci bohatství**?
- 2) Jaký je **vliv** tržních mechanismů a ekonomických zdrojů na distribuci moci mezi zeměmi?
- 3) Kdo jsou vítězové a poražení ve světové ekonomice?

Liberalismus

- **Svobodný trh** zvyšuje ekonomickou efektivitu...
- Ekonomická aktivita sice **zároveň** vede k **posilování pozice země** a činí ji mocnější, ale základním **cílem** je **prospěch** individuálních **subjektů**...
- **Pokrok** je definován jako nárůst **bohatství** na **jedince** – ekonomika má být stabilně rostoucí – **absolutní zisk**;
- **Moderní ekonomika je pokroková** vs. **politické překážky** trhu vzdorují - musí být **překonány**;
- **Rozvoj/růst** a **dynamika** světové ekonomiky nevyvolává nutně politické **konflikty**...
- Ekonomika je **zdrojem mírových vztahů** mezi národy, eliminuje politický konflikt...
- Přirozená **vzácnost**, tendence k **rovnováze**, **kooperace**;
- **Dvojí ekonomika**: tradiční a moderní...

Ekonomický nacionalismus

- **Ekonomické aktivity** jsou **podřízeny budování státu** - prvotní je **stát a národní bezpečnost** a tudíž **vojenská síla** -> základ fungování MV;
- Potlačuje význam ekonomických faktorů v MV – **ekonomika sekundární, vždy v rámci mocenského uspořádání;**
- **Střety mezi státy** o ekonomické zdroje jsou **daností** mezinárodního systému;
- **Industrializace**
 - **průmysl je nutný k dosažení soběstačnosti a politické nezávislosti;**
 - **průmysl znamená moc - vojenskou sílu - národní bezpečnost;**
 - **efekt přelévání – celkový rozvoj ekonomiky...**
- **Relativní zisk** je významnější než absolutní zisk...
 - **Národy se snaží změnit pravidla platná v MEV ve svůj prospěch a dosáhnout **disproporcionálního zisku**...**
- **Liberální ekonomický systém** se nemůže vyvinout bez podpory dominantní země jejíž vlastní zájmy jsou v souladu s jeho existencí;
 - **Teorie hegemonické stability** (Hegemonie - podmínka liberálních režimů).

Marxistická tradice

- **Dialektika dějin, konfliktní realita, materialismus, normativní snaha dosáhnout socialismu.**
- **Kapitalistický vývoj** - důsledek fungování ekonomických zákonů:
 - **disproporcionality** mezi schopností kapitalismu produkovat zboží a schopností konzumentů jej spotřebovat -> prohlubující se **krize**;
 - **koncentrace bohatství** v rukou úzké skupiny efektivních elit a ožebračení mas;
 - **klesajícího zisku** (důsledek cenové konkurence).
- **K. je individuálně racionální ale systémově iracionální;**
- Kapitalismus dočasně **uniká osudu** prostřednictvím **imperializmu**;
- **Zákon nerovného vývoje (kolonialismus)...**
- **Teorie Moderního světového systému.**

Koncept trhu

- **Liberálové** – spontánní přirozený projev společnosti...
- **Nacionalisti** - zdůrazňují roli moci - nová aréna, ekonomika jako zdroj moci...
- **Marxisti** –prostředek k dominanci kapitalistických zemí nad ostatními...
- **Fáze trhu**: lokální směna, směna vzácného zboží, národní trh, světový trh...
- **Trh produkuje sociální změny** a vyvolává stejně silnou odezvu společností snažících se chránit – přístupy:
 - Změny jsou pozitivní, vedou k efektivitě a rozvoji – nutnost se **přizpůsobit**...
 - Je třeba realizovat příležitosti a odklonit rizika – nutnost **managementu**...
 - Je třeba **odstranit** jako nástroj dominance tříd...

Dynamika IPE

Jádro

- **Efektivní, má technologickou převahu, potřebuje odbyt;**
- **Naráží na protekcionismus periferie a tlačí na liberalizaci ekonomiky;**
- **Ztrácí komparativní výhodu – začíná bránit „status quo“.**

Periferie

- **Brání se centru – touží po nezávislosti / soběstačnosti;**
- **Chrání svůj trh a pomáhá vlastním firmám dosáhnou konkurenceschopnosti;**
- **Expanduje, tlačí na liberalizaci ve světové ekonomice;**
- *Dojde k nárůstu životní úrovně a chrání status quo (?)*